

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ СПІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Дослідження підготовлене Міжнародним центром перспективних досліджень та Інститутом закордонних справ і торгівлі (Угорщина) в рамках проекту, метою якого є сприяння взаєморозумінню між двома країнами шляхом встановлення експертного діалогу в поєднанні з рекомендаціями та стимулами щодо удосконалення підходів до політики добросусідства.

Автори:

Шандор Акерман, Інститут закордонних справ і торгівлі (Угорщина);
Єгор Киян, Міжнародний центр перспективних досліджень.

ЗМІСТ

1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УГОРЩИНОЮ	4
2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УГОРЩИНОЮ ТА УКРАЇНОЮ	7
3. ПОТОЧНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УГОРЩИНОЮ	8
4. ВЗАЄМНІ ІНТЕРЕСИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СПІВПРАЦІ.....	16
СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ТРАНЗИТУ ГАЗУ.....	16
ІНВЕСТИЦІЇ ТА ПРИВАТИЗАЦІЯ	17
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ СЕКТОР ТА РИНОК ЗЕМЛІ	18

1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УГОРЩИНОЮ

Після розпаду Радянського Союзу в 1991 році для Угорщини та України було важливо встановити збалансовані відносини між собою (хоча економічні відносини вони мали і раніше: Генеральне консульство Угорщини було відкрито в Києві ще в 1982 році). Обидві країни були зацікавлені в цьому не лише як країни-сусіди, а й кожна окремо мала свій інтерес. Для Угорщини зміцнення відносин з Україною було надзвичайно важливим завданням. У післяперехідний період східна політика Угорщини робила акцент на розвитку зв'язків із пост-радянськими державами (включаючи Україну), водночас із дедалі слабшою Москвою. Угорський уряд приділяв особливу увагу Україні, оскільки прагнув закріпити її суверенітет, і причин для цього мав кілька. Однією із найбільш очевидних – була географічна близькість та економічний потенціал України. Угорщина має сім сусідів; навіть разом, інші шість країн не такі великі, як Україна. Для угорського уряду це важливий аргумент на користь того, щоб приділити особливу увагу відносинам з Україною під час формуванні своєї зовнішньої та торговельної політики. Нові геополітичні обставини, що створювалися із розпадом Радянського Союзу, набули також більшого значення і для інтересів безпеки Угорщини. Це було не лише політичним питанням але й питанням пов'язаним із енергетичним сектором. Поставки газу до Угорщини здійснювалися через Україну, в той час як Угорщина також є одним з найбільших імпортерів української електроенергії¹.

Присутність в Україні понад 150 тисяч етнічних угорців також відіграла важливу роль у становленні відносин між Будапештом та Києвом, оскільки захист національних меншин на території сусідніх країн був і залишається пріорите-

том зовнішньої політики Угорщини. Захист прав угорців, які проживають в Україні, був головним чином політичним питанням, але також враховувалась і економічна ситуація в країні: для угорського уряду було важливо мати хороші економічні відносини з Україною, щоб забезпечити належні умови для нацменшин на Закарпатті.

Збалансовані відносини між двома країнами продовжувались, і це не змінилося суттєво після вступу Угорщини до НАТО (1999) та Європейського Союзу (2004). У той же час стан справ місцевих угорців продовжував залишатися пріоритетним для Будапешта, тому особлива увага приділялася питанням освіти та використанню мови в Україні. Пізніше Угорщина підтримувала наміри України щодо євроатлантичної інтеграції. Вона була однією з перших держав, що ратифікувала Угоду про асоціацію між ЄС та Україною, а також підтримала безвізовий режим для громадян України для в'їзду до країн ЄС. Угорщина в цілому слідує основним напрямкам НАТО та ЄС, політично підтримуючи Україну та її західних союзників, зокрема голосуючи за підтримку санкцій та резолюцій проти Росії.

Після подій 2013-2014 років, через анексію Криму Росією, військовий конфлікт на сході країни та торговельну війну з Росією, економіка України зазнала кризи, в результаті чого ВВП зменшився на 17%, інфляція була майже на рівні 60%, відбулося зменшення золотовалютних резервів. Криза кардинально змінила економічне становище країни, яка раніше дуже залежала від російської економіки. Одним з найважливіших питань стало питання постачання газу через Україну, оскільки Київ припинив купувати газ у Росії у 2015 році, однак Україна за-

¹ <https://open4business.com.ua/main-markets-for-ukrainian-electricity-exports-are-hungary-slovakia-and-romania/>

лишилася важливою транзитною країною для Європейського Союзу та, зокрема, Угорщини. Україна заробляє 3 мільярди доларів на рік від транзиту російського газу до Європи, тому для Києва стратегічним проектом є укладення угоди з Росією після закінчення терміну дії транзиту в кінці 2019 року. Вкрай важливий інтерес для Угорщини (та ЄС) полягає в тому, щоб уникнути суперечок між Росією та Україною, подібно до того, як це відбулося десять років тому, коли Росія припинила постачання газу в Україну на три тижні взимку.

Сьогодні імпорт газу в Угорщину більш диверсифікований, ніж у 2009 році, а збільшені потужності для зберігання газу повністю завантажені до кінця 2019 року, тому навряд чи угорці залишаться без опалення, якщо не буде досягнуто згоди між Києвом та Москвою. Головною проблемою для Росії стала затримка запуску проекту "Північний потік-2", який є необхідним для експорту російських енергоносіїв як альтернатива транзиту через Україну. Новий газопровід "Північний потік-2" розглядається Україною як суттєва загроза, оскільки означає втрату великої частки доходів до бюджету, якщо сторони не домовляться про транзит протягом наступних, можливо, десяти років. Згідно з розрахунками, Північний потік-2 також буде несприятливим і для імпорту енергоносіїв з Угорщини. Однак, хоч Будапешт і зберігає український коридор, він все ще підтримує південну диверсифікацію газу.

Одним з найбільш значущих проектів співробітництва в енергетичному секторі між Угорщиною та Україною, безперечно, є забезпечення реверсного постачання газу з Угорщини до України. Після зростаючої напруги між Росією та Україною, з 2014 року Угорщина разом зі Словаччиною та Польщею допомагають Києву, реекспортуючи газ в Україну шляхом реверсу потоку в транзитних трубопроводах². Угорщина забезпечила постачання 0,5 млрд кубометрів газу в 2015 році, 1, 0 млрд – у 2016 році, 0,1 млрд – у 2017 році та 1,1 млрд кубометрів у 2018 до України, ставши другим за величиною постачальником газу для свого сусіда після Словаччини.

У вересні 2017 року після прийняття Верховною Радою Закону про освіту політичні відносини між Угорщиною та Україною різко погіршилися. Після двох років напружених відносин відкритим залишається питання, чи можуть обидві сторони домовитися про якийсь компроміс. Незважаючи на погіршення відносин, набагато легше шукати певних успіхів в економічному співробітництві між Будапештом та Києвом.

За даними Державної служби статистики України, у 2018 році загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Угорщиною зріс на 19,1% (на 504,5 млн доларів США) порівняно з 2017 роком і склав 3 152 млн доларів. Водночас експорт збільшився на 26,2% (382,0 млн доларів США) і склав 1 млрд 842,7 млн доларів США, обсяг імпорту зріс на 10,3% (122,5 млн доларів США), склавши 1309,6 млн доларів США. Позитивне сальдо для України склало 533,1 млн доларів США.³

У 2018 році порівняно з даними 2017 року експорт українських товарів зріс на 24,1% і сягнув 1 млрд 646,3 млн доларів США (3,5% від загального обсягу українського експорту товарів), імпорт зріс на 10,0%, сягнувши 1 млрд 267,8 млн доларів США (2,2% від загального обсягу імпорту України). Товарообіг з Угорщиною у 2018 році виріс на 17,6% і склав 2 млрд 914,0 млн доларів. У вказаний період у двосторонній торгівлі товарами між Україною та Угорщиною сальдо для України було позитивним і склало 378,5 млн доларів США.

Аналіз товарної структури українського експорту до Угорщини показує, що в 2018 році, як і в попередні роки, основними товарними групами українського експорту були: електричні машини (51,0%); мінеральне паливо, нафта та продукти її перегонки (13,0%); руда, шлак та зола (9,9%); чорні метали (5,5%). Основна частина угорського імпорту в 2018 році свідчить про стабільну товарну структуру імпорту: електроенергія, мінеральне паливо, транспортні засоби, продукція хімічної промисловості, лікарські засоби, сільськогосподарська продукція тощо.

² <https://naftogaz-europe.com/article/en/hungaryincreasesreversegas-supplies>

³ <https://hungary.mfa.gov.ua/en/ukraine-hu/trade>

Важливо зазначити, що незалежно від політичної напруженості між двома країнами, Угорщина все ще підтримує євроатлантичні прагнення України. Як член Східного партнерства, Україна є однією з трьох країн із шести, які вже мають Угоду про асоціацію з ЄС, що також може сприяти більш тісній економічній співпраці між сторонами. Угорщина була великим прихильником проекту Східного партнерства з моменту його запуску. Будапешт особливо зацікавлений у зміцненні співпраці з підприємництвом, малими та середніми підприємствами країн Східного партнерства.

Нове українське керівництво, обране у 2019 році, вже показало деякі перспективні ідеї щодо реформ в економіці. Незважаючи на те, що запланована реформа ринку землі багатьма вважається суперечливою, вона може мати вплив і на економічні відносини з Угорщиною. 13 листопада парламент у першому читанні прийняв проект закону, який остаточно дозволить власникам сільськогосподарських земель продавати їх⁴. Продаж приватних сільськогосподарських земель був заборонений з 2001 року. Україна є однією з шести країн світу, яка підтримує це обмеження. З одного боку, попередня земельна реформа в Угорщині може слугувати хорошим прикладом для України, а з іншого боку, реформа може мати великий вплив на Закарпаття, оскільки значна частина угорської меншини також задіяне у сфері сільського господарства. У цьому контексті найближчим часом стане можливим професійне співробітництво між двома сторонами.

⁴ <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraine-is-finally-ready-to-embrace-land-reform/>

2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УГОРЩИНОЮ ТА УКРАЇНОЮ

Станом на 1 січня 2019 року договірна база між Україною та Угорщиною нараховує 88 діючих міжнародних договорів та міжнародних документів, що регулюють двостороннє співробітництво майже у всіх сферах, багато з яких стосуються економічного співробітництва⁵. 3 грудня 1991 року Угорщина була першою країною, яка встановила дипломатичні відносини з Україною та відкрила посольство в столиці. Піком розвитку⁶ цього успішного першого періоду стало підписання угорсько-українського основного договору з Україною 6 грудня⁷. Після започаткування дипломатичних відносин багато офіційних зустрічей довели, що дві країни дійсно розраховують одна на одну. Хоча угорські політики в основному відвідували Закарпаття, деяких домовленостей їм вдалося досягти. У 1993 році прем'єр-міністр Угорщини Йожеф Анталл відвідав Ужгород, де він виступав за індивідуальну та культурну автономію угорської меншини, за спільне видання підручників угорською мовою та створення спеціальної економічної зони в Закарпатті. У лютому 1994 року міністр закордонних справ Ґеза Єшенський передав допомогу жертвам повені в регіоні у розмірі 20 мільйонів угорських форинтів (приблизно 100 000 доларів США).

Угорщина і Україна стали членами Карпатського єврорегіону та Центральноєвропейської ініціативи. Обидві країни були засновниками Карпатського єврорегіону, тоді як Угорщина була членом-засновником Центральноєвропейської ініціативи, а Україна приєдналася до неї пізніше. Документ про співпрацю в рамках Карпатського єврорегіону був підписаний у Дебрецені (Угорщина) у лютому 1993 року. Першочергово підписантами були Угорщина, Польща та Україна.

Через рік після парламентських виборів в Угорщині в 1994 році, у травні 1995 року Прем'єр-міністр Дьюла Горн відвідав Київ з офіційним візитом разом з міністрами внутрішніх справ, сільського господарства, транспорту, представниками міністерства фінансів та головою митної поліції. Під час цього візиту було підписано вісім угод щодо державних кордонів, тероризму, організованої злочинності та незаконного обігу наркотиків. Символічне значення мала домовленість про реконструкцію єдиного мосту, що з'єднує країни між Захонню (Угорщина) та Чопом (Україна). Угода була підписана міністрами транспорту обох країн, а міст був відкритий у липні 1997 року.

Пізніше обидві сторони підписали ще декілька угод стосовно різних сфер співробітництва, а приєднання Угорщини до Європейського Союзу в 2004 році відкрило нові можливості не лише на двосторонньому, а й на багатосторонньому рівні. Важливе значення має і Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка була підписана у 2014 році та набрала чинності 1 вересня 2017 року. 1 січня 2016 року Україна також приєдналася до зони вільної торгівлі (DCFTA) з ЄС. Приєднання України до зони вільної торгівлі дає можливість зміцнити економічні зв'язки між двома країнами. Угорщина входить до першої п'ятірки торгових партнерів України⁸ в Європейському Союзі та в перспективі країни можуть мати більше можливостей для співпраці, що сприяло б поліпшенню і політичних відносин.

⁵ <https://hungary.mfa.gov.ua/ua/ukraine-hu/legal-acts>

⁶ <http://www.batory.org.pl/doc/p1.pdf>

⁷ <http://www.regione.taa.it/biblioteca/normativa/bilaterali/Ungheria%20Ucraina2.pdf>

⁸ <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>

3. ПОТОЧНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УГОРЩИНОЮ

В Україні є декілька торгових партнерів, але частка кожного з них окремо є несуттєвою. Більше того, економічні відносини між ними в основному асиметричні. Щоб не втратити перспективні ринки, Україна шукає шляхи диверсифікувати торгівлю і зменшити дисбаланс у розвитку.

В свою чергу, Угорщина знаходиться серед наших найбільших економічних партнерів. Крім того, на відміну від інших країн, торгівля з Угорщиною має всі риси рівного та чесного партнерства. І це не дивлячись на той факт, що Угорщина має сильнішу економіку: маючи на 30% вищий ВВП, в порівнянні з Україною, вона має в 5 раз менше населення та в 6 разів меншу територію.

Аналіз останніх статистичних даних показує наступне:

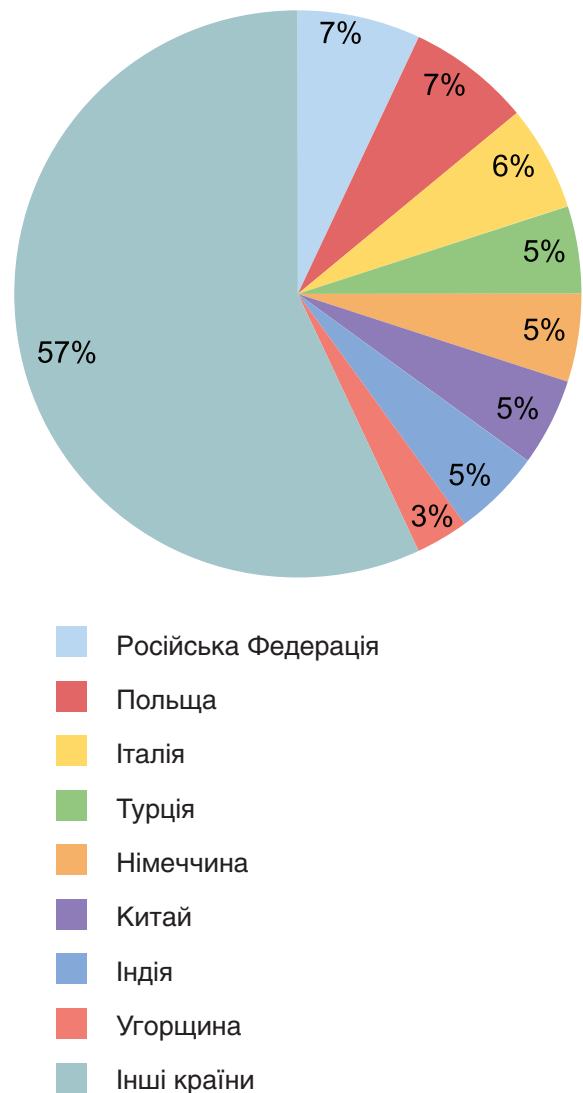
- ☑ Український експорт товарів до Угорщини зріс на 24% в порівнянні з 2017 роком. Торгівельний баланс був позитивним для України, нараховуючи майже 386 мільйонів доларів.

Експорт товарів з України у 2018

Країни	Експорт товарів з України у 2018		Баланс, тис. дол. США
	тис. дол. США	у % до 2017	
1. Російська Федерація	3 652 603,7	92,8	-4 437 787,6
2. Польща	3 257 248,5	119,6	-384 673,0
3. Італія	2 628 763,8	106,5	595 741,3
4. Туреччина	2 352 356,0	93,4	638 054,2
5. Німеччина	2 208 355,5	125,9	-3 774 993,3
6. Китай	2 200 147,4	107,9	-5 408 208,6
7. Індія	2 175 941,3	98,7	1 559 241,1
8. Угорщина	1 646 045,9	124,1	385 806,1
Інші країни	27 213 525,0	-	-
Всього	47 334 987,0	109,4	-9 852 591,0

Загальний український експорт товарів дорівнював 47 мільярдам доларів США у 2018 році. Серед них товарів на 1,6 мільярда було експортовано до Угорщини, визначаючи її однією з топ-10 країн-партнерів. Частка експорту до Угорщини від загального експорту складала майже 3,5%.

Український експорт товарів до країн в 2018

В основному, до Угорщини Україна експортує електричні машини, мінеральне паливо, нафту та продукти її переробки, руди, шлак та золу, чорні метали, деревину та вироби з деревини.

Статті експорту України у 2018 р.

Стаття	Експорт України у 2018	
	тис. дол. США	у % до 2017
електричні машини	839 366,1	118,6
мінеральне паливо; нафта та продукти її переробки	214 485,3	140,4
руди, шлак та зола	163 655,1	187,9
чорні метали	91 340,5	110,4
дерево і продукти деревообробки	82 537,0	117,4
залишки та відходи харчової промисловості	29 574,8	108,8
насіння і плоди олійних рослин	23 934,7	198,6
ядерні реактори, котли, машини	23 347,8	80,3
одяг та аксесуари, текстиль	22 893,5	99,0
сіль; сірка; земля та каміння	17 322,8	177,2
взуття	16 052,8	123,7
пластмаси, полімерні матеріали	11 011,4	134,1
продукти чорної металургії	10 491,7	136,3
папір та картон	8 972,8	50,6
оптичні інструменти та пристрої	8 412,4	222,4
інше	82 647,2	-
Всього	1 646 045,9	124,1

Частки товарів у експорті України у 2018 р.

Майже 51% усіх товарів, експортованих до Угорщини, класифікувалися як “електричні машини”.

- ☑ Загальний імпорт до України у 2018 складав 57 мільярдів долларів США. Деталізовані дані показують, що Україна імпортувала з Угорщини товарів на майже 1.3 мільярда долларів США. Цей обсяг збільшився на 9% у порівнянні з 2017 роком.

Імпорт товарів до України у 2018 р.

Країни	Імпорт товарів до України у 2018 р.		Баланс, тис. дол. США
	тис. дол. США	у % до 2017	
1. Російська Федерація	8 090 391,3	112,3	-4 437 787,6
2. Китай	7 608 356,0	134,7	-5 408 208,6
3. Німеччина	5 983 348,8	109,9	-3 774 993,3
4. Білорусь	3 786 929,0	118,1	-2 482 732,3
5. Польща	3 641 921,5	105,4	-384 673,0
6. США	2 962 372,5	117,3	-1 851 013,1
7. Італія	2 033 022,5	125,1	595 741,3
8. Турція	1 714 301,8	135,8	638 054,2
9. Швейцарія	1 644 924,6	97,8	-1 536 286,4
10. Франція	1 480 571,5	94,7	-942 924,4
11. Угорщина	1 260 239,9	109,4	385 806,1
Інші країни	16 981 198,8	-	-
Всього	57 187 578,0	115,3	-9 852 591,0

Угорщина була на 11-му місці серед найбільших експортерів до України у 2018. Її частка в українському імпорті складала 2,2%.

Імпорт товарів до України з країн у 2018 році

В основному Україна імпортує товари за статтями "електричні машини", "мінеральне паливо; нафта та продукти її перегонки", "сухопутний транспорт, крім залізничного", "пластмаси, полімерні матеріали", "ядерні реактори, котли, машини".

Імпорт України за товарами у 2018 році

Статті	Імпорт України за товарами у 2018 році	
	тис. доларів США	у % до 2017
електричні машини	279 086,9	110,7
мінеральне паливо; нафта та продукти її переробки	204 158,5	98,1
наземний транспорт, крім залізничного	142 277,6	129,8
пластмаси, полімерні матеріали	135 820,7	111,5
ядерні реактори, котли, машини	75 623,2	129,6
гума	59 343,7	90,3
фармацевтична продукція	58 688,5	81,0
зернові	29 624,6	96,5
різні хімічні продукти	27 474,2	120,1
папір та картон	22 267,3	100,0
вироби з чорних металів	16 271,7	247,2
живі тварини	15 703,0	137,3
органічні хімічні сполуки	14 748,3	100,3
різні готові вироби	14 236,4	108,2
залишки та відходи харчової промисловості	12 687,1	59,2
інші	152 228,0	-
Всього	1 260 239,9	109,4

Частки товарів у імпорті України у 2018 році

Частка «електричних машин» серед імпортних товарів становила 22%, тоді як «мінеральне паливо; нафта та продукти її перегонки» дорівнювала 16%.

- ☑ Загальний експорт послуг з України в 2018 році дорівнював 11,6 мільярдів доларів США. В Угорщину було експортовано послуг на 200 мільйонів доларів США. Їх обсяг зріс на 35% порівняно з 2017 роком.

Експорт послуг з України у 2018 році

Країни	Експорт послуг з України у 2018 році	
	тис. доларів США	у % до 2017
1. Російська Федерація	3 336 763,4	97,7%
2. Сполучені Штати	1 011 728,5	119,3%
3. Швейцарія	895 379,5	118,2%
4. Німеччина	591 212,1	109,7%
5. Велика Британія	573 338,9	98,0%
6. Польща	350 181,6	118,2%
7. Кіпр	318 176,1	115,5%
8. Об'єднані Арабські Емірати	256 838,5	115,0%
9. Ізраїль	201 735,2	106,5%
10. Угорщина	199 004,6	135,2%
Інші	3 903 592,2	-
Всього	11 637 950,6	108,6%

Угорщина опинилася на 10-му місці серед найбільших імпортерів українських послуг у 2018 році. 1,7% від загальної кількості українських послуг були спрямовані в Угорщину.

Український експорт послуг до країн у 2018 році

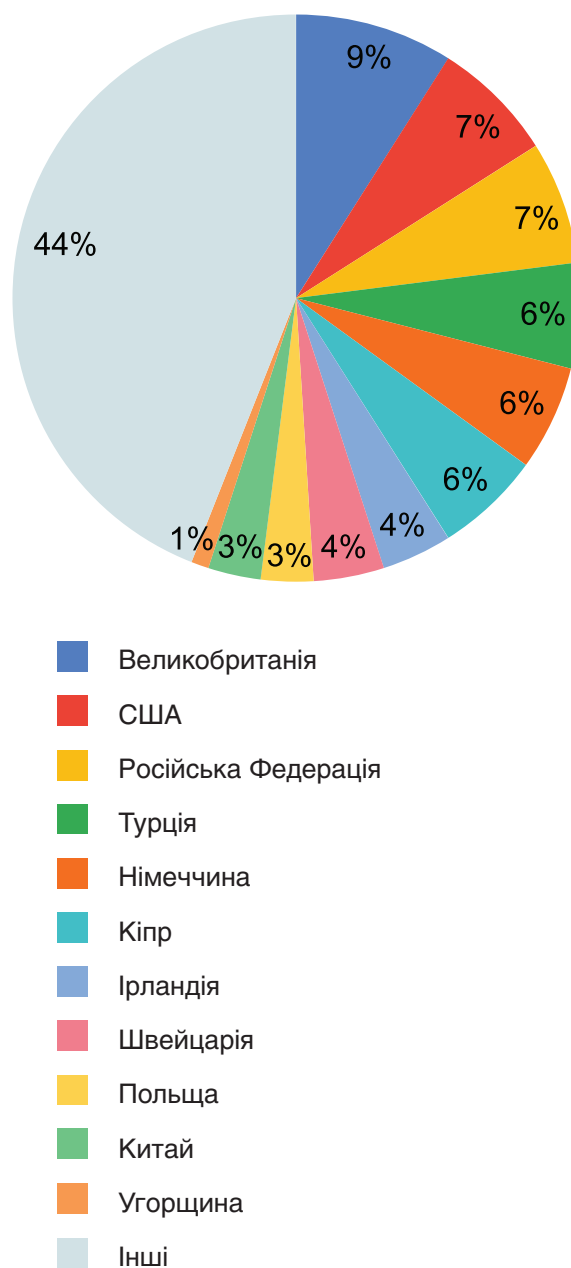
- ☑ Загальний імпорт послуг в Україну дорівнював 6,3 мільярда доларів США у 2018 році. Угорщиною Україні було надано послуг на 43,4 мільйона доларів. Їх обсяг зріс на 22,6% порівняно з 2017 роком.

Імпорт послуг в Україну у 2018 році

Країни	Імпорт послуг в Україну у 2018 році	
	тис. доларів США	у % до 2017
1. Велика Британія	511 983,6	105,1%
2. Сполучені Штати	461 072,1	71,5%
3. Російська Федерація	452 824,3	105,5%
4. Туреччина	409 402,7	114,8%
5. Німеччина	403 032,5	112,7%
6. Кіпр	386 643,1	166,7%
7. Ірландія	252 440,1	246,9%
8. Швейцарія	227 525,1	103,8%
9. Польща	196 129,3	130,5%
10. Китай	188 978,0	114,5%
28. Угорщина	43 472,2	122,6%
інші	2 775 307,2	-
Всього	6 308 810,2	115,2%

Угорщина опинилася на 28-му місці серед експортерів послуг в Україну у 2018 році. Україною було отримано 0,7% послуг з Угорщини.

Український імпорт послуг з країн у 2018 році

- ✓ В економіці України сконцентровано майже 32,2 мільярда доларів прямих іноземних інвестицій. 511 мільйонів надійшло з Угорщини.

Накопичені прямі іноземні інвестиції в економіці України

Країни	2017 млн доларів США	2018 млн доларів США	Зміни, %
1. Кіпр	8 932,7	8 879,5	99,4%
2. Нідерланди	6 395,0	7 060,9	110,4%
3. Велика Британія	1 944,4	1 955,9	100,6%
4. Німеччина	1 682,9	1 668,2	99,1%
5. Швейцарія	1 515,9	1 540,7	101,6%
6. Віргінські острови	1 358,4	1 311,4	96,5%
7. Російська Федерація	797,2	1 008,1	126,5%
8. Австрія	1 038,8	1 005,6	96,8%
9. Франція	723,4	636,0	87,9%
10. Польща	571,3	593,9	104,0%
11. Люксембург	515,8	526,1	102,0%
12. Угорщина	511,1	500,1	97,8%
Інші	5 619,5	5 605,5	-
Всього	31 606,4	32 291,9	102,2%

Частка інвестицій Угорщини становила 1,6%.

Частка накопичених інвестицій в економіці України

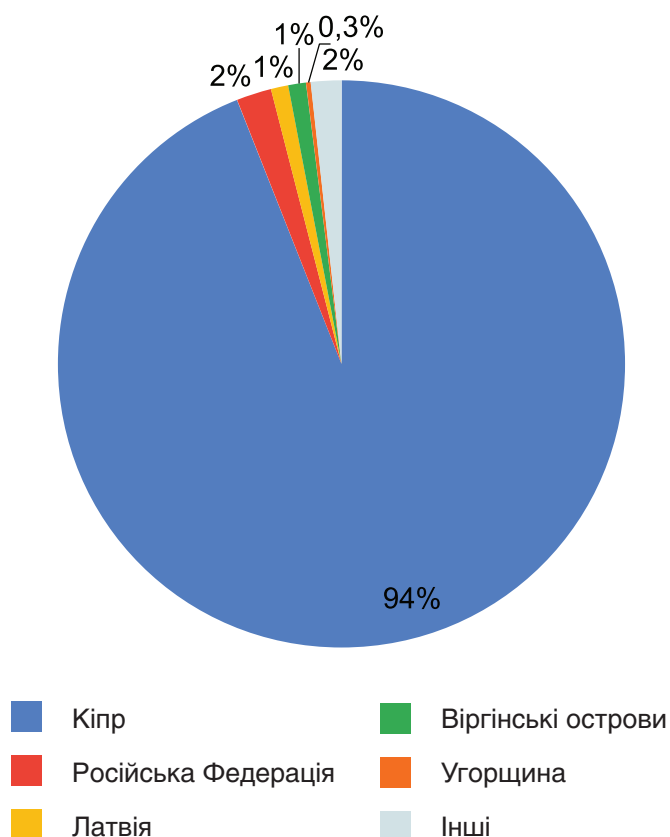
- ☑ Майже 6,3 мільярда доларів США інвестицій було спрямовано з України в інші країни. 16,8 мільйона було спрямовано до Угорщини.

Інвестиції з України в інші країни

Країни	2017 млн доларів США	2018 млн доларів США	Зміни, %
1. Кіпр	5 932,5	5 931,9	100,0%
2. Російська Федерація	150,3	118,5	78,8%
3. Латвія	60,9	72,5	119,0%
4. Віргінські острови	61,0	59,9	98,2%
5. Угорщина	17,5	16,8	96,0%
інші	99,8	95,4	-
Всього	6 322,0	6 295,0	99,6%

Частка інвестицій до Угорщини серед інвестицій України становить 0,27%.

Частка українських інвестицій в економіці інших країн

Враховуючи вищезазначені дані, показники співпраці Угорщини та України є вагомими. Однак згаданих показників все ще недостатньо, і є можливість для вдосконалення. Більше того, для вимірювання відносин сусідства тільки такого єдиного підходу не достатньо.

Вже минули часи, коли українська економіка могла залишатися осторонь глобалізаційних процесів, зосереджуючись лише на торгівлі та "експорті" робочої сили. Таким чином, потрібні міцніші партнерські стосунки, особливо з сусідами. У свою чергу, риторика співпраці повинна зосереджуватись і на таких сферах:

- Міжнародне виробництво, міжнародна спеціалізація та кооперація виробництва, транснаціоналізація економіки, спільних підприємств та компаній.
- Міжнародне науково-технологічне співробітництво, міжнародний трансфер технологій, технопарки, патенти.
- Транскордонне співробітництво, економічні зони та території пріоритетного розвитку.
- Міжнародні фінансові операції, взаємодія з економічних та фінансових питань, взаємодопомога.
- Міжнародна інвестиційна діяльність, розвиток фондового ринку.
- Співпраця у галузі енергетики.
- Міграційний капітал, обмін персоналом, наукова мобільність тощо.

Уряд України впроваджує низку реформ. Це відкріє ще більше варіантів для співпраці. У свою чергу, має бути бажання співпрацювати не лише з української сторони, а розуміння необхідності співпраці з Україною на взаємовигідних умовах з боку всіх партнерів. Однак досягнення такої мети неможливо здійснити без підтримки ЄС та українських сусідів.

У свою чергу, розширення співпраці допоможе Україні вийти з кризи та досягти докризових результатів. Більше того, співпраця з Україною на більш широких умовах призведе до безпрограшної ситуації і принесе користь усім партнерам.

4. ВЗАЄМНІ ІНТЕРЕСИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СПІВПРАЦІ

Законодавство України стає ближчим до законодавства ЄС завдяки імплементації Угоди про асоціацію. Така ситуація створює можливість розширення співпраці між Україною та Угорщиною.

У свою чергу, сфери співробітництва в галузі енергетики та транзиту газу, інвестицій та приватизації, аграрному секторі та ринку землі представляють певний інтерес як для України, так і для Угорщини.

СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ТРАНЗИТУ ГАЗУ

Серед найактуальніших питань - співпраця в галузі енергетики та транзиту газу. Україна взяла на себе зобов'язання щодо виконання основних положень Третього енергетичного пакету, прийнятого ЄС, розуміючи важливість питань енергетичної безпеки. Таким чином, Україна та Європейський Союз домовилися про інтеграцію ринків газу та електроенергії.

Одночасно український уряд повинен узгодити законодавство відповідно до європейських директив. Сторони очікують прогресу у виконанні Додатку XXVII до Угоди про асоціацію, який встановлює перелік правил функціонування енергетичного ринку, які мають застосовуватися в законодавстві України. Теоретично це повинно «знищити» енергетичні монополії та призвести до більш чесних ринкових цін. Більше того, це гарантуватиме "безвізову енергетику" для України.

Щоб відповідати стандартам ЄС, Верховна Рада підтримала проект закону "Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з відокремленням діяльності з транспортування природного газу". Таким чином, план відокремлення "Нафтогазу" було оновлено.

Згідно з цим, новим оператором буде ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» (100% дочірнє підприємство ВАТ «Укртрансгаз»), яке з 1 липня 2019 року виконує функції технічного обслуговування газотранспортної системи та має відповідний персонал. «Оператор газотранспортної системи України» буде переданий у власність АТ "Газопроводи України". Такий підхід забезпечить незалежність нового оператора ГТС від "Нафтогазу" та повне відокремлення діяльності з транспортування газу від видобутку та постачання газу.

Тим часом завершення будівництва російських обхідних трубопроводів до ЄС створює нову ситуацію з енергетичною безпекою для всієї Європи, залишаючи майбутнє української газотранспортної системи невизначеним.

Слід зазначити, що Україна забезпечила майже 40% російського газу через ЄС через свою ГТС у 2018 році. Транзит газу через Україну склав у 2018 році 86,8 млрд кубометрів (93 мільярди кубометрів у 2017 році). Порівняно з обсягами 2017 року транзит зменшився на 7,2%. За останніми даними, українська газотранспортна система забезпечила 66,31 мільярда кубічних метрів російського газу протягом 9 місяців 2019 року.

Сучасні тенденції показують, що транзит газу через Україну продовжуватиме зменшуватися. Більше того, чинний контракт між "Нафтогазом" та "Газпромом" закінчується в кінці 2019 року.

Українські сусіди, такі як Словаччина, Угорщина та Польща, зацікавлені зберегти українську ГТС, з якої вони отримують російський газ, і мають можливість продати її Україні як "реверсний" газ. Крім того, це дозволяє їм бути хабом газопостачання для Європи.

Імпорт газу в Україну з інших країн

Імпорт газу в Україну	Обсяги у 2018 році, млрд. кубометрів	Зміни до 2017, %
Імпорт зі Словаччини	6,5	-34,3%
Імпорт із Угорщини	3,4	+21,4
Імпорт із Польщі	0,7	-46,2%

Джерело: <http://utg.ua/utg/media/news/2019/01/gts-results-for-2018.html>

Від європейських партнерів необхідне виконання двосторонніх зобов'язань, необхідна посилена співпраця, щоб уникнути монополізації газопостачання. В іншому випадку це може мати негативний вплив на економіку України, а також на економіку Польщі, Словаччини, Угорщини та інших держав.

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ПРИВАТИЗАЦІЯ

Враховуючи незначну кількість прямих іноземних інвестицій, співпраця між Україною та Угорщиною може бути зосереджена на інвестиціях та приватизації державних підприємств.

В останні роки оголошена приватизація в Україні має наймасштабніші плани. Доходи бюджету від "малої" та "великої" приватизації у 2020 році прогнозуються на рівні 17 млрд. грн. Однак важливим фактом є те, що попередній план було виконано лише на 1,5%.

На даний момент у державній власності 3444 об'єкти.

Тип	Кількість об'єктів державної власності, одиниць	Активи, млрд. грн	Відсоткове співвідношення, %
Стратегічні об'єкти	15	1175	69
Важливі об'єкти	363	147	8,6
Об'єкти з втраченим контролем	559	45,1	2,6
Неактивні об'єкти	1255	132,6	7,8
Концесія (аеропорти, лісове господарство, автомобільні дороги)	359	14,5	0,9
Інші	893	189,4	11,1
Всього	3444	1704	100

У свою чергу, такі фактори сприяють небажанню інвесторів брати участь у приватизації:

- Технічні бар'єри для тендерів та складність процедур.
- Слабка інституційна спроможність Фонду державного майна України.
- Обмежена конкуренція та доступ до торгівлі.
- Значна залежність підприємств від урядових рішень та дій олігархів.
- Політичні та лобістські ігри навколо підприємств.
- Складна "історія боргу" підприємств та їх незадовільний фінансовий стан.
- Передвиборча турбулентність.
- Ситуація на сході та ризики націоналізації.

З іншого боку, іноземні інвестори можуть сприяти:

- Перерозподілу ринку, посиленню конкуренції, ще більшій демонополізації, ослабленню "диктатури" окремих компаній.
- Отриманню валютного доходу і, як наслідок, зміцненню курсу української гривні.
- Збільшенню кількості відносно стабільних компаній: стабільність відбуватиметься за рахунок іноземного капіталу, який не прив'язаний до гривні та економічної ситуації в Україні.

Таким чином, інвестиції в приватизовані підприємства можуть дати суттєву підтримку росту економіки країни і нести вигідну іноземним інвесторам.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ СЕКТОР ТА РИНОК ЗЕМЛІ

Певний інтерес проявився щодо сільського господарства та ринку земель України.

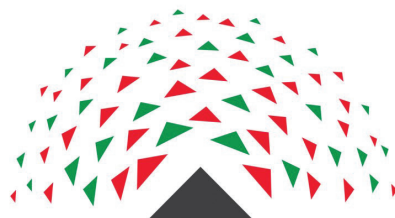
Однак мораторій на продаж землі в Україні діє з 2001 року. В даний час існує ряд ризиків відкриття ринку землі в Україні:

- В умовах деформованої української системи політичних та економічних інститутів ризик монополізації ринку землі великими бізнес-групами досить великий.
- Запуск ринку землі дає певні відсотки до темпу зростання, однак це може мати тимчасовий ефект.
- На фоні надто регульованого банківського сектору України існують інші нерегульовані сфери. У свою чергу, «асинхронне пожвавлення» економічних секторів та дисбаланси після відкриття ринку землі може не мати позитивного результату.
- Незрозумілим лишається питання контролю за ринком землі. Крім того, механізм стримування збільшення обсягів земель, що належать "латифундистам" та "земельним баронам", розмитий.

Таким чином, лише після мінімізації вищезазначених ризиків, ринок землі можна запустити. Разом з тим, досвід Угорщини може допомогти мінімізувати ризики.

Крім того, варто зазначити, що згідно із законопроектом про ринок землі, громадяни інших країн не зможуть купувати землю в Україні. Однак її можуть придбати іноземні компанії після реєстрації дочірнього підприємства в Україні. Це покращить інвестиційну ситуацію в Україні.

Вищенаведений перелік напрямів співпраці не є повним та вичерпним. Тому це може стати темою подальших досліджень у сфері економічного співробітництва між Україною та Угорщиною. Крім того, для постійного діалогу між Україною та Угорщиною потрібно буде на різних рівнях, включаючи рівень уряду та громадянського суспільства, підтримувати існуючий рівень співпраці та в ідеалі розширювати його.

KÜLÜGYI ÉS KÜLGAZDASÁGI INTÉZET
INSTITUTE FOR FOREIGN AFFAIRS AND TRADE

**Міжнародний центр
перспективних досліджень**

Телефон: +38 (044) 044 334 3057

Електронна пошта: office@icps.com.ua

www.icps.com.ua